

13. Wat zijn de onderwijservaringen van Eritrese amv's?

Deze notitie gaat over de onderwijservaringen van Eritrese amv's. De maatregelen die de Eritrese overheid in de afgelopen decennia heeft doorgevoerd hebben ingrijpende consequenties gehad op de kwaliteit van en toegang tot het onderwijs in Eritrea, alsmede op de onderwijservaringen van leerlingen. Om de uitdagingen van Eritrese amv's in het algemeen en met betrekking tot schoolgang in het bijzonder goed te begrijpen, is het relevant om meer te weten over de volgende aspecten: de geschiedenis van het onderwijs in Eritrea, de verschillen in opleidingsniveau tussen verschillende stromen vluchtelingen uit Eritrea, het huidige onderwijssysteem in Eritrea, verschillen tussen de Nederlandse en Eritrese onderwijsculturen en de rol van stress en trauma op het aanpassings- en leervermogen van kinderen. Deze onderwerpen komen hier aan bod. Deze notitie is geschreven naar aanleiding van frequente vragen omtrent schoolgang, schoolgedrag en schoolprestaties van Eritrese amv's in Nederland. Voor het schrijven van de notitie zijn deze vragen en ervaringen met casuïstiek leidend geweest.

13. Wat zijn de onderwijservaringen van Eritrese amv's?	1
13.1 <i>Hoe ziet de Eritrese geschiedenis van onderwijs eruit?</i>	1
De verschillende stadia in het onderwijs	1
Sociaaleconomische kenmerken van Eritrese vluchtelingen in Nederland.....	3
13.2 <i>Verschillen tussen vluchtelingenstromen</i>	3
13.3 <i>Wat is de hedendaagse onderwijssituatie in Eritrea?</i>	4
Het onderwijssysteem in Eritrea.....	5
Tertiair onderwijs.....	5
National Service & Sawa	6
Maetot.....	6
13.4 <i>Consequenties voor jongeren</i>	6
13.5 <i>Verschillen tussen de Nederlandse en Eritrese onderwijsculturen</i>	7
Respect voor hiërarchie kan contact belemmeren.....	7
Reputatie	7
Zelfontplooiing.....	7
13.6 <i>Invloed van stress en trauma</i>	8
13.7 <i>Tips voor de begeleiding</i>	9

Datum : 2 april 2018

Auteurs : Winta Ghebreab en Nebil Kusmallah - Kenniscentrum Eritrese amv's, Veerkracht project

Versie : 1.0

Het kenniscentrum Eritrese amv's is onderdeel van het project Veerkracht, een project van Nidos en Arq Psychotrauma Expert Groep gefinancierd door het AMIF-programma. Het kenniscentrum werkt samen met de culturele mediators, de gedragswetenschappers en de juridische afdeling van Nidos in het beantwoorden van vragen van begeleiders over Eritrese amv's.

13.1 Hoe ziet de Eritrese geschiedenis van onderwijs eruit?

Het onderwijs in Eritrea heeft verschillende stadia doorstaan. Hierdoor bestaan significante verschillen tussen de verschillende stromen vluchtelingen uit Eritrea, voornamelijk tussen de eerste stroom Eritrese vluchtelingen in de jaren tachtig (over het algemeen hoogopgeleid) en de huidige groep asielzoekers die bekend staat als een groep met weinig opleiding.¹ Het is belangrijk om bij dit verschil stil te staan en te begrijpen waarom dat verschil er is. Daarnaast is het goed om er rekening mee te houden dat er ook binnen de huidige groep verschillen kunnen zijn. Er is bijvoorbeeld ook onder deze groep een aanzienlijk aantal hoogopgeleide vluchtelingen. De verschillende stadia zijn hieronder beschreven, daarna wordt ingegaan op de verschillen tussen de stromen vluchtelingen.

De verschillende stadia in het onderwijs

Voordat Eritrea een Italiaanse kolonie werd (1890) was er geen formele scholing. Mensen leerden in de kerk of in de moskee. Tijdens de Italiaanse kolonisatie was onderwijs voor Eritreeërs gescheiden van het onderwijs voor Italiaanse kinderen. Onder de Britten (vanaf 1941) ging de kwaliteit van het onderwijs sterk vooruit. Hoewel er op een gegeven moment ontevredenheid ontstond over het onderwijsstelsel was er tot 1974 een hoge standaard van onderwijs. Hierna, onder het Ethiopisch Militair Regime (ook wel de Dergue genoemd) werden opgeleide Eritreeërs door de overheid als een bedreig-

¹ 'Van ver gekomen,' Een verkenning naar het welzijn en de gezondheid van Eritrese vluchtelingen, Pharos, 2016, Handreiking voor ondersteuning van Eritrese nieuwkomers bij hun integratie, Kennisplatform Integratie & Samenleving, 2017

Problemen rondom schoolgang die vaak genoemd worden door begeleiders

- *Lage participatie in de klas*
- *In de ochtend niet uit bed kunnen komen/ niet kunnen slapen/ te laat naar bed gaan (schoolverzuim)*
- *Geen huiswerk maken*
- *Veelvuldig te laat komen*
- *Ruzie, agressief gedrag*
- *Begrijpt de stof niet, kan niet meekomen*
- *Ze vragen niet of te laat om hulp*
- *Achterdocht, vertrouwen niet wat een leraar zegt, bijvoorbeeld dat een stage bij een opleiding hoort*
- *Licht verstandelijke beperking, moeilijk meekunnen komen, veel herhaling nodig*
- *Vragen omtrent leerbaarheid*

ging gezien. Docenten werden gedwongen klassen te volgen in het Leninisme-Marxisme en werden constant in de gaten gehouden. Naast het ontbreken van de vrijheid om hun vak te beoefenen vonden docenten de salarissen te laag. Hierdoor raakten ze al snel gedemotiveerd. De hoge standaarden in het onderwijs gingen omhoog. In 1990, het jaar voordat Eritrea onafhankelijk werd, besloot het Ethiopisch Militair Regime om de universiteit van Asmara te ontbinden. Het personeel en bezittingen werden meegenomen naar Ethiopië.

Sinds de onafhankelijkheid laten documenten van 1990-1991 zien dat er een grote toename was in aanwezigheid en toegang tot onderwijs. Daarbij werd in Eritrea de Universiteit van Asmara opnieuw aangenomen als volwaardig instituut voor hoger onderwijs.

In 1994 werd de militaire dienstplicht ingevoerd voor alle jongeren vanaf 18 jaar tot 40 jaar. In 1998 begon het grenscon-

flict met Ethiopië en sinds die periode is het versterken van het leger de topprioriteit van de overheid geweest. Vanaf 2001 beperkt de Eritrese regering in grote mate de vrijheid van meningsuiting en persvrijheid. Toen studenten van de Universiteit van Asmara protesteerden tegen het overheidsplan om hun voorzitter gevangen te nemen, werden studenten naar werkkampen gestuurd (in de omgeving van Dankalia; een gebied met extreem hoge temperaturen). Het resultaat hiervan was dat de overheid besloot de universiteit van Asmara te sluiten. De universiteit heeft geen nieuwe studenten aangenomen sinds het academisch jaar 2002/2003.

De universiteit is nog steeds niet heropend. De overheid heeft in de afgelopen jaren wel 7 colleges in verschillende delen van het land opgezet waar vakopleidingen en hoger onderwijs gevolgd kan worden, met het doel om onderwijs voor iedereen toegankelijker te maken. De opleidingen zijn echter niet voor iedereen toegankelijk door de invoering van de National Service

en ook de kwaliteit van het onderwijs laat nog veel te wensen over.

De sluiting van de enige universiteit van het land was een grote klap voor Eritreeërs. Onderwijs staat namelijk hoog aangeschreven in de Eritrese cultuur en samenleving. Een gedegen opleiding geeft bijvoorbeeld meer aanzien dan een hoog inkomen. Van hoogopgeleiden wordt verwacht dat zij zich zullen inzetten voor de Eritrese samenleving als professionals én als morele leiders. In de eerste plaats voor hun gemeenschap en daarnaast ook voor het land. De sluiting van de universiteit in Eritrea betekent voor veel Eritreeërs dat onafhankelijk en vrijdenken niet meer toegestaan zijn en geen waarde meer toegekend wordt aan kennisverrijking en talentontwikkeling.

Wist je dat....

- ... de meeste amv's van het platteland komen waar schoolgang het laagst is. 53,6,8% van de rurale bevolking is daar geletterd tegenover 82,6% van de stedelijke bevolking.¹
- ... Eritrese amv's die alleen basisonderwijs gevolgd hebben alleen in het Tigrinya alfabet kunnen lezen en schrijven en niet in het Latijnse alfabet. Zij zijn 'andersgeletterd'.
- ... zoekmachines als Google niet toegankelijk voor hen.
- ... Nederlands leren en je weg vinden in Nederland daardoor een extra grote uitdaging is!

Socialeconomische kenmerken van Eritrese vluchtelingen in Nederland		
Migratiegolf	Migratiecontext	Kenmerken
Eerste golf (1980 - 1998) Circa 1.500 vluchtelingen	A: (1980 - 1991) Vlucht voor de onafhankelijkheidsoorlog tegen Ethiopië B: (1991 - 1998) Vlucht tijdens de heropbouw om verschillende redenen	Gezinnen (ouders met kinderen, kinderen komen later via de 'veilige' route) Middenklasse Gezinshereniging/netwerk bij aankomst
Tweede golf (1998 - 2001) Circa 6.000 vluchtelingen	Vlucht voor het huidige regime	
Derde golf (2010 - nu) Circa 14.000 vluchtelingen	Vlucht voor het huidige regime	Vooraf jongeren (amv's & jong volwassenen) die alleen reizen Afkomstig van het platteland: arm en laaggeletterd Lang in vluchtelingenkampen/ onderweg (soms jaren), gevaarlijke route Dienstplicht Familiestructuur gebroken Geen netwerk bij aankomst Gezinshereniging moeizaam Financiële verantwoordelijkheid voor achtergebleven familieleden

Veel professionals zijn daarom gevlucht sinds 2001; velen zijn ook gevangen genomen of gedwongen het leger te dienen. Het resultaat is dat er nog maar weinig mensen met een gedegen opleiding zijn overgebleven in Eritrea; **er is sprake van een 'braindrain'**. De jongere generatie leerkrachten die nu werkzaam is in Eritrea (de leerkrachten van de amv's), hebben niet dezelfde didactische vaardigheden en intrinsieke motivatie als de vorige generatie. De moraal onder leraren en leerlingen is laag, het vertrouwen in het systeem is kwijtgeraakt en de imago is verpest. De kwaliteit van het onderwijs is volgens vluchtelingen zélf daarom sterk achteruitgegaan, hoewel door de overheid anders beweerd wordt. Wanneer het aanbod van onderwijs en de schoolgang achteruitgaat, heeft dat vanzelfsprekend consequenties op de levensstandaard van mensen. Eritrea staat op plaats 179 van 188 op de Human Development Index 2016 (op 188

staat het land met de laagste levenskwaliteit).

13.2 Verschillen tussen vluchtelingenstromen

De tabel toont de verschillende migratiestromen en de samenhangende sociaal-economische kenmerken van vluchtelingen. Hier is te zien hoe de huidige stroom, anders dan voorgaande stromen vooral bestaat uit jongeren afkomstig van het platteland met opleidingsniveau.²

² S. Ghebreab, 'De complexe realiteit van Eritreers', www.sennay.net; DSP-Groep Amsterdam en Tilburg Universiteit, "Niets is wat het lijkt: Eritrese organisaties en integratie", 2016

13.3 Wat is de hedendaagse onderwijssituatie in Eritrea?

Stadium	Duur	Leeftijd (schatting)	Taal
<p>Primair onderwijs (5 jaar in totaal) Basisschool; 5 jaar in totaal</p>	grade 1 t/m 5	Vanaf 6, 7 en soms 8 jaar	Moedertaal
<p>Middelbare school (7 jaar in totaal; 3 + 4) Onderbouw (Basic secondary education, also called 'lower/junior' or 'middle level education'); 3 jaar in total. Grade 8 wordt afgesloten met de 'National Examination'. Als scholieren slagen, mogen ze naar de senior secondary education.</p>	grade 6 t/m 8	Vanaf 12-15 jaar (kan ook ouder zijn)	Moedertaal en Engels (vanaf grade 6)
<p>Bovenbouw (Senior secondary education ('secondary education'); 4 jaar in total. Er zijn twee richtingen: science and social science / commerce. De bovenbouw wordt afgesloten met de <i>Education Secondary Education Certificate Examination (ESECE)</i>. Met deze diploma mogen leerlingen bij een minimale score naar het hoger onderwijs.</p> <p>Of</p> <p>Vakopleiding Leerlingen kunnen van grade 9 ook de technical (TVET) programmes volgen die 2-3 jaar duren in de richting van , construction, electrical engineering, metalworking, radio technology and woodwork. Als zij de TVET-diploma behalen mogen ze de <i>Education Secondary Education Certificate Examination</i> afnemen (ESECE). Voordat ze verder mogen studeren of werken, moeten deze leerlingen éérst hun militaire dienstplicht vervullen van minimaal 2 jaar.</p>	<p>grade 9 t/m 11 en 12</p> <p>Na grade 11 gaan alle scholieren naar de Warsai Yikealo Secondary School op de militaire basis Sawa voor minimaal 2 jaar. Scholieren worden dan cadetten</p>	<p>Vanaf 15-19 jaar</p>	<p>Moedertaal en Engels</p>
<p>Hoger onderwijs Met de <i>Eritrean Secondary Education Certificate Examination (ESECE)</i> (science and social science / commerce) kunnen leerlingen hoger onderwijs volgen. Er zijn 7 hoger onderwijs instellingen in Eritrea die universitaire en ander hoger onderwijs programma's aanbieden.</p>			Engels
<p>Undergraduate- Diploma / Bachelor's degree : diploma programma's van 2-3 jaar en bachelor programma's van 4-5 (soms 6) jaar</p> <p>Na afronding van dit programma krijgen studenten een Tijdelijke Diploma; de echte diploma ontvangen ze alleen als ze hun dienstplicht hebben afgerond.</p> <p>Postgraduate- Master's programma's van 2 jaar (1 jaar vakken en 1 jaar onderzoek)</p>			Engels

Het onderwijsbeleid en recente hervormingen zijn in de National Education Policy van het Eritrese Ministerie van Onderwijs beschreven.³ NUFFIC geeft voor het hoger onderwijs een vergelijking met het Nederlandse onderwijssysteem. Hier kun je meer over lezen in dit document: 'Education System Eritrea: Description of Eritrea's education system and comparison with the Dutch system'.⁴

Volgens het onderwijs beleid (Basic Education for All) is onderwijs voor kinderen tussen de 6 en 14 jaar verplicht. Maar het is bekend dat lang niet iedereen naar school gaat. Het zijn vooral jongeren in stedelijke gebieden die naar school gaan omdat kinderen op het platteland ouders helpen met het hoeden van vee of op het land werken. Het is dan ook niet duidelijk hoe de leerplicht wordt gehandhaafd, dat wil zeggen of ouders wettelijk verplicht zijn hun kinderen naar school te sturen en of er sancties bestaan wanneer dit niet gebeurt.⁵

Het onderwijssysteem in Eritrea

Het onderwijs in Eritrea bestaat uit 3 stadia; primair onderwijs, secundair onderwijs en tertiair onderwijs. Vanaf ongeveer 7 jaar beginnen jongeren in stedelijke gebieden in Eritrea naar school te gaan. In het laatste jaar maken studenten een National Examination. Als dit examen gehaald wordt mag een student door naar de bovenbouw. De bovenbouw duurt 4 jaar. Na het afronden van het elfde schooljaar

worden leerlingen opgeroepen om het laatste jaar, grade 12, door te brengen in het militair trainingskamp Sawa. Dit geldt ook voor leerlingen die misschien nog 17 jaar of zelfs jonger zijn. **Vanaf grade 12 wonen de leerlingen dus niet meer thuis maar in militaire barakken.**⁶ De middelbare school duurt in totaal zo'n 7 jaar en loopt tot 'grade 12'. Er zijn ook leerlingen die veel ouder zijn dan dat. Niet iedereen begint namelijk met 6 of 7 jaar met school en er waren tot voor kort ook leerlingen die (bewust) bleven zitten zodat ze niet in Sawa zouden belanden. Tegenwoordig is blijven zitten geen optie meer, iedereen gaat door naar het volgende schooljaar, ongeacht de schoolprestaties.

Tertiair onderwijs

Aan het eind van de middelbare school maken jongeren het Eritrean Secondary Certificate Leaving Examination (ESCLE). Als iemand deze test niet haalt gaat die meteen aan de slag in de nationale dienst. Zij worden dan geplaatst bij een militaire eenheid, zoals de marine of de eenheid voor zware artillerie. 'Naar verluidt zouden soldaten die niet kunnen lezen en schrijven naar afgelegen gebieden worden gestuurd.'⁷ Haalt iemand de test wel, dan bestaan er drie soorten hoger onderwijs. Het vervolgonderwijs dat gevolgd zal worden hangt af van het niveau waarop de test gehaald. Bij hoge cijfers wordt iemand bij een studieprogramma ingedeeld. Hierna zullen degenen die dit programma gevolgd hebben een civiele functie aangewezen krijgen. Bij lagere cijfers zal iemand een beroepsopleiding volgen, welke veel korter duren. Na afronding van de beroepsopleiding worden de studenten ingezet bij de civiele of militaire dienst. Hier zit

³ Eritrea: National Education Policy 2013, Draft, Ministry of Education

⁴ Education System Eritrea, Description of Eritrea's education system and comparison with the Dutch system. NUFFIC, 2016

<https://www.nuffic.nl/en/publications/find-a-publication/education-system-eritrea.pdf>

⁵ Informatie hierover zijn we nog niet tegengekomen

⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken, "Algemeen Ambtsbericht Eritrea 2017," pagina 61

⁷ Ministerie van Buitenlandse Zaken, "Algemeen Ambtsbericht Eritrea 2017"

geen einddatum aan vast en dat is de reden waarom dienstplicht in Eritrea oneindig wordt genoemd en als uitbuiting wordt ervaren.

National Service & Sawa

De militaire trainingskamp Sawa ligt in het westen van Eritrea. Scholieren en studenten worden hier cadetten (militairen in opleiding) van de nationale dienst. De eerste 6 maanden van het schooljaar krijgen ze nog 'gewoon' les, dit gebeurt op de enige middelbare school in het kamp, de Warsai Yikealo Secondary School. Docenten geven aan dat het door de extreme weersomstandigheden lastig is om hier les te geven (Regan 2016). De laatste 5 maanden van het schooljaar bestaat uit training voor de nationale dienst.

De jongeren krijgen hier training in fysieke fitheid, militaire discipline en een opleiding in het gebruik van wapens en munitie. Daarnaast moeten de scholieren/studenten twee tot vier weken lang een 'oorlogssimulatie' doorstaan. Het is de bedoeling dat de jongeren zich op deze manier kunnen voorbereiden op het oorlogsleven. Bijna alle instructeurs in Sawa zijn voormalige studenten.

Het leven in Sawa is zwaar; door de extreme temperaturen, slechte voeding en hygiëne worden veel jongeren ziek of raken verzwakt (vallen regelmatig flauw). Daarnaast komt het geregeld voor dat jongeren mishandeld, gemarteld of verkracht worden. Slaapzalen worden gedeeld door 100 tot 150 personen, wat betekent dat er nauwelijks privacy is. Bovendien worden de jongeren zelf ook als militaire instructeurs aangewezen en dat betekent belast worden met de zware opdracht om dienstplichtigen en medestudenten te rapporteren wanneer zij willen ontsnappen. Meer over de dienstplicht kun je lezen in de notitie over dit onderwerp.

Maetot

Naast Sawa zijn jongeren in leerjaar 6 tot en met 8 verplicht om elke zomer zo'n 2 maanden lang (tussen juni en september) zomerwerk te doen.⁸ Dit heet Maetot en heeft tot officieel doel om een generatie van betrokken Eritreeërs te creëren die een sterke verbondenheid voelen met elkaar en met het land. Jongeren worden hier 'goede culturele waarden van de samenleving' bijgebracht. Tijdens dit zomerwerk planten zij bomen en helpen zij met het bouwen van terrassen, het renoveren van waterstroomgebied regelingen of het aanleggen van wegen en andere bouwwerken. Wanneer jongeren niet op komen dagen kan het zijn dat zij zich niet in kunnen schrijven voor het volgende schooljaar.

13.4 Consequenties voor jongeren

Op welke manieren beïnvloeden de hierboven beschreven maatregelen de beperking van meningsuiting, de sluiting van de universiteit en de invoering van oneindige dienstplicht- jonge Eritreeërs?

- **Negatief toekomstbeeld**, negatief imago van het onderwijs (geen vertrouwen meer in het onderwijs): Eritrese amv's in Nederland geven aan dat ze een negatief toekomstbeeld in Eritrea hadden en om deze reden het land hebben verlaten. Velen hebben dit gedaan voor ze de laatste klas van de middelbare school bereikten. Kinderen die in dat schooljaar zitten worden namelijk naar het militaire trainingskamp gestuurd. Veel Eritreeërs zien het onderwijs hierdoor als niets meer dan een wervings-

⁸ <http://hrc-eritrea.org/report-on-child-rights-violations-in-eritrea/>

bureau van de overheid: voorbereiding op de daaropvolgende dienstplicht. Jongeren uit arme laaggeschoolde gezinnen van het platteland worden dubbel benadeeld. Zij hebben vaak al een onderwijsachterstand, waardoor de kans dat zij hoge scores halen en verder mogen studeren of tijdens nationale dienstplicht een civiele baan krijgen kleiner is.

- **Onder de radar leven, niemand meer vertrouwen:** veel jongeren proberen met al hun macht te voorkomen dat ze in Sawa terecht komen. Daarnaast gebruiken velen die hier wel terecht komen dit als een manier om de grens met Sudan over te steken. Vanaf hier leiden verdere routes naar Europa. Voor jongeren die Sawa of de dienstplicht ontwijken, maar het land niet meteen (kunnen) verlaten, is de enige optie eigenlijk onderduiken bij anderen. Overdag blijven zij dan binnen. 's Avonds is het veiliger om de deur uit te gaan. Ook vertrekken sommige jongeren naar het platteland, waar ze dan tussen de gewassen schuilen. Zij proberen uit het zicht te blijven en zijn constant afhankelijk van hulp van anderen. Verder hebben zij zo goed als geen contact met de buitenwereld. Sommige jongeren hebben jarenlang in angst geleefd, totdat ze uiteindelijk toch gevonden of verraden werden of totdat ze besloten het land te verlaten. Zij hebben geleerd dat ze niemand kunnen vertrouwen:

“hoe minder je vertelt, hoe veiliger!”

We begrijpen dat jongeren al op jonge leeftijd hebben geleerd niemand te vertrouwen, onder de radar te leven, uit zicht te blijven en zo min mogelijk met school en andere autoriteiten in contact te komen. Ook bij problemen gaan jongeren niet naar school, ze lossen ze op door vertrouwelingen om hulp te vragen. Als begeleider kun je er dus vanuit gaan dat die 'hulpvraag' niet zal komen op de manier

die je in Nederland gewend bent. Natuurlijk hebben de meesten wel een hulpvraag.

13.5 Verschillen tussen de Nederlandse en Eritrese onderwijsculturen

Respect voor hiërarchie kan contact belemmeren

Het is goed om stil te staan bij enkele cultuurverschillen. In Eritrea is er een grote afstand (hiërarchie) tussen professionals (leraar, arts, advocaat, ingenieurs) en niet-professionals. Tussen ouderen en jongeren. Tussen mannen en vrouwen. Professionals, ouderen en mannen genieten veel respect en aanzien. Naar hen wordt geluisterd, er wordt niet tegen hen ingegaan. Zo zal een Eritrese jongere het onbeleefd vinden om met een vraag zomaar naar een leraar toe te stappen of met een leraar in discussie te gaan.

Reputatie

Naast hiërarchie spelen aspecten als eer, trots en schaamte ook belangrijke rollen in Eritrea. Men is er altijd van bewust hoe men door anderen (ook andere Eritreeërs) gezien wordt. Participeren- vragen stellen of beantwoorden- en actief meedoen brengt bijvoorbeeld de kans met zich mee publiekelijk fouten te maken en dat wil men niet. Dat doen jongeren op school dus ook niet zomaar!

Zelfontplooiing

Verder is het ook goed om rekening te houden met de omgeving waarin Eritrese amv's zijn opgegroeid. In Eritrea is de samenleving traditioneel. Het merendeel van de bevolking leeft op het platteland van kleinschalige landbouw/veeteelt of werkt in traditionele ambachten. Op school en thuis hebben Eritrese jongeren, vooral

meisjes, weinig kansen om zich te ontplooiën. De moderne, bureaucratische digitale wereld kennen veel Eritrese amv's niet. Zo zal een Eritrese jongere die op het platteland is opgegroeid weinig ervaring hebben met computers, maar kan hij misschien wel goed zijn in het bewerken van het land. Tegelijkertijd zal een Eritrese jongere niet gewend zijn keuzes te hebben en zelfstandig beslissingen te maken wat betreft opleiding, sport, hobby's of beroep. In Nederland staan ze dan in korte tijd voor veel keuzes, zonder te weten welke keuzes ze hebben en geleerd te hebben hoe ze die het beste kunnen maken. Deze verschillen doen ertoe. Kennis over de verschillen zal bijdragen aan meer inzicht in datgene waar Eritrese amv's tegen aanlopen. Het zal je als begeleider of leraar meer bewust maken van je eigen culturele en professionele kader van waaruit je handelt. Je zult ook beter het gedrag van de groep begrijpen en een hulpvraag herkennen. De notities over 'Eritrese normen en waarden', en 'Op-groeien in Eritrea' geven meer informatie over cultuurverschillen

13.6 Invloed van stress en trauma

Er zijn meerdere problemen die begeleiders noemen rondom de schoolgang van Eritrese amv's in Nederland zoals: schorsing naar aanleiding van agressief gedrag of het veelvuldig te laat komen, lage participatie in de klas, moeite met het maken van huiswerk en leerproblemen. Steeds vaker komt ook het beeld naar voren van een lichte verstandelijke beperking als oorzaak van leerproblemen bij Eritrese amv's. Begeleiders vragen in zulke situaties soms om advies aan andere Eritreeërs: 'hoe kan ik hem duidelijk maken dat hij zich aan de afspraken van school moet

houden, anders wordt hij van school gestuurd'; '...hoe leren deze jongeren?' 'de leraar van mijn jongere wil een IQ-test laten afnemen omdat zij moeilijk meekomt in de klas.' Het is belangrijk dat leraren en scholen voldoende rekening houden met de invloed van stress en trauma op het gedrag en het leervermogen van de jongere. De pedagogische visie van Nidos legt de gevolgen van psychotrauma uit waarmee het gedrag van jongeren verklaard kan worden.⁹

Bepaald gedrag dat nu ongewenst is, is misschien noodzakelijk geweest in een andere periode uit hun leven, bijvoorbeeld tijdens hun vlucht. Het kan een coping mechanisme voor de jongere zijn. Gedrag veroorzaakt door trauma hoort anders behandeld te worden dan gedrag veroorzaakt door andere redenen. Wanneer een leerling ongewenst gedrag vertoont, dan zorg je dat je met leraren de achterliggende reden gaat achterhalen en dat er niet te snel gehandeld wordt. Merk je als begeleider dat jouw jongere niet goed reageert of dat de school toch niet gepast reageert op het gedrag van de jongere, dan vraag je om advies van een gedragswetenschapper.

“Een van de gevolgen van psychotrauma is dat de concentratie en daarmee het cognitieve vermogen is verminderd. Amv's krijgen in de beginfase van hun verblijf weleens het stempel minderbegaafd te zijn, al dan niet op basis van een IQ-test. Dit is echter niet vast te stellen zolang er nog sprake is van een hoog stressniveau als gevolg van psychotrauma en acute stress, bijvoorbeeld over de asielpprocedure of de aanvraag voor gezinshereniging. Los hiervan is het belangrijk te weten dat psychologische tests voor vluchtelingenkinderen sowieso niet gevalideerd en betrouwbaar zijn”

⁹ Kinderen, gevlucht en alleen: Een interculturele visie op de begeleiding van alleenstaande gevluchte kinderen, Marjan Schippers, 2017

13.7 Tips voor de begeleiding

Kort samengevat, houd er in de begeleiding van de jongeren rekening mee:

- Dat er grote verschillen zijn tussen Eritrese jongeren in het onderwijsniveau en in hun capaciteiten. Enerzijds zijn er jongeren zonder (of weinig) schoolachterstand die goed mee kunnen komen en ambities hebben. Hun capaciteiten worden soms niet gezien en deze jongeren kunnen onderpresteren en hun motivatie verliezen. Anderzijds zijn er ook jongeren die weinig naar school zijn geweest en van rurale gebieden afkomstig zijn. Deze jongeren hebben extra ondersteuning nodig.
- Dat je weet hoe je met laaggeletterdheid, anders geletterdheid & analfabetisme omgaat (signalering en aanbod). Dit vraagt expertise en betrokkenheid.
- Dat je weet hoe dat Eritrese jongeren aanmoediging nodig hebben om hulp te vragen, om te participeren in de klas, om capaciteiten te tonen en ambities te ontwikkelen en te realiseren. Dit vraagt ook betrokkenheid van een begeleider.
- Dat jongeren veel meer informatie en uitleg nodig hebben over het Nederlandse schoolstelsel om weloverwogen keuzes te kunnen maken (de verschillende niveaus, de studierichtingen, de mogelijkheden én beperkingen, beroepsoriëntatie, financieringsmogelijkheden); alsmede over de verwachtingen van school, de regels op school en vooral ook over de consequenties (op korte en lange termijn) bij het niet naleven van regels of nakomen van afspraken (bijv. wanneer wordt je geschorst?).
- Dat je de coping mechanismen van Eritrese jongeren begrijpt, dat school ze ook begrijpt en gepast handelt bij ongewenst gedrag of bij onvoldoende vooruitgang. Neem contact op met de afdeling gedragswetenschappers voor ondersteuning en advies.